

Η ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΟΙ ΜΑΣΚΟΦΟΡΟΙ ΤΟΥ ΝΕΟΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΙΣΜΟΥ

Σπύρος Λαπατσιώρας και Γιάννης Μηλιός

Θέση 1: Η οικονομική κρίση η οποία βρίσκεται σε εξέλιξη δεν είναι φυσικό φαινόμενο. Αυτό σημαίνει ότι δεν εκτυλίσσεται στον κενό χώρο κάποιας οικονομίας διαχωρισμένης από το σύνθετο όλο των κοινωνικών, πολιτικών και ιδεολογικών συσχετισμών που συνθέτουν τις κοινωνίες. Οι πολιτικές αποφάσεις επηρεάζουν την κατεύθυνση, τις μορφές διάχυσης και την ένταση της κρίσης.

Θέση 2: Ένα απλουστευμένο σχήμα, μέσω του οποίου μπορούμε να καταλάβουμε την αποτελεσματικότητα και την ισχύ των νεοφιλελεύθερων πολιτικών είναι το εξής. α) Η λειτουργία των διεθνών χρηματοπιστωτικών (ΧΠ) αγορών συγκροτεί ένα χάρτη αποδόσεων για κάθε ατομικό κεφάλαιο. Οι επιχειρήσεις για να έχουν τη δυνατότητα χρηματοδότησης ή αναχρηματοδότησης του χρέους τους ελέγχονται από το ΧΠ σύστημα για τις πολιτικές που ακολουθούν ώστε να εξασφαλίζεται κανονική μελλοντική κερδοφορία. Ο έλεγχος διαμεσολαβείται από μορφές πληροφόρησης και αξιολόγησης (εταιρίες αξιολόγησης, πιστωτικής αξιοπιστίας ή άλλα τμήματα του ΧΠ συστήματος) αυτών των πολιτικών. Τα κράτη ομοίως υπόκεινται σε έλεγχο με βάση κριτήρια εμπέδωσης και εμβάθυνσης των νεοφιλελεύθερων πολιτικών. Η ποινή για κάθε τι που κλονίζει την εμπιστοσύνη των αγορών στην ικανότητα ενός κράτους να ασκήσει νεοφιλελεύθερες πολιτικές, αφορά το ύψος των επιτοκίων που καλούνται να πληρώσουν ή την ίδια τη δυνατότητα αναχρηματοδότησης χρέους ή έκδοσης νέου χρέους. Επομένως η σύγχρονη μορφή του ΧΠ συστήματος, δηλαδή η διαχείριση της χρηματοδότησης για τη διευρυμένη αναπαραγωγή του καπιταλιστικού συστήματος μέσω των ανώνυμων μηχανισμών του διεθνοποιημένων και απελεύθερων αγορών χρέους, οι ιδιωτικοποιήσεις πάσης φύσεως (κράτη) και τα προγράμματα ελαστικοποίησης της αγοράς εργασίας ή η συμπίεση των μισθών (επιχειρήσεις) πάνε χέρι-χέρι. Το κάθε ένα αποτελεί συνθήκη και αποτέλεσμα του άλλου.

Θέση 3: Η τρέχουσα κρίση έπληξε τη δυνατότητα αυτού του συστήματος να αναπαράγεται διευρυμένα. Η κρίση αυτή δεν εμφανίστηκε σε κενό χώρου ή χρόνου. Έπληξε το κέντρο του χρηματοπιστωτικού συστήματος (ΗΠΑ, Λονδίνο) και συγχρόνως εμφανίστηκε μετά από μία σειρά κρίσεων τα προηγούμενα χρόνια (Μεξικό, Νοτιοανατολική Ασία, Ρωσία, Βραζιλία, Αργεντινή).

Αρχικά έπληξε κλάδους που άμεσα συνδέονταν με το ΧΠ σύστημα σε διεθνές επίπεδο: Τράπεζες, αγορές χρήματος, hedge funds, ασφαλιστικές εταιρείες κλπ. Στη συνέχεια, κλάδους με άνισο τρόπο στις διάφορες χώρες, που άμεσα εξαρτώνται από τη χρηματοδότηση του ΧΠ συστήματος. Επειδή προήλθε από, και συγχρόνως έπληξε τα στοιχεία που συνθέτουν τον πυρήνα του νεοφιλελεύθερου υποδείγματος, αποτελεί συστημική κρίση, που αφορά κάθε κοινωνικό σχηματισμό ή περιφερειακό μπλοκ.

Οι μασκαράδες στην Ευρώπη

Καθώς διαμορφωνόταν η ατζέντα της συνόδου των G20, κρίσιμο πολιτικό ζήτημα για την αντιμετώπιση της κρίσης, από τη σκοπιά των μισθωτών, αποτέλεσε η άρνηση της Ευρώπης να συναινέσει σε μία συντονισμένη διοχέτευση δημόσιου χρήματος στην οικονομία. Πρόκειται για μία απόφαση η οποία βαθαίνει την κρίση τόσο στις κοινωνίες της Ευρώπης όσο και παγκόσμια.

Προηγήθηκε βέβαια η απόφαση της Κομισιόν για περαιτέρω ελαστικοποίηση των εργασιακών σχέσεων, η άρνηση να υπάρξει δανεισμός των κυβερνήσεων είτε

κατευθείαν από την ΕΚΤ (όπως γίνεται στις ΗΠΑ, Ιαπωνία, Βρετανία) είτε μέσω ενός ευρωομολόγου. Προηγήθηκε η άρνηση διαμόρφωσης ευρωπαϊκών μηχανισμών αλληλεγγύης: κάθε κράτος-μέλος θα τα βγάλει πέρα μόνο του.

Κάθε αύξηση των δημοσίων δαπανών σημαίνει αύξηση του χρέους και των ελλειμμάτων. Αλλά ειδικά για την ΕΕ σημαίνει και ζητήματα που αφορούν το θεσμικό πλαίσιο οργάνωσης. Το ευρωομολόγο είναι ένας θεσμικός μετασχηματισμός. Και μία πολιτική συντονισμένων δημοσίων δαπανών συνδέεται με τέτοιου είδους θεσμικούς μετασχηματισμούς.

Τέτοιοι μηχανισμοί χρηματοδότησης φοβίζουν τους εκπροσώπους του νεοφιλελευθερισμού: σημαίνουν μεγαλύτερους βαθμούς ελευθερίας για τα κράτη από τον έλεγχο των αγορών. Ακυρώνεται δηλαδή ένας βασικός μηχανισμός εμπέδωσης του νεοφιλελεύθερου υποδείγματος, όπως είδαμε στη 2η θέση. Θα μπορεί η Ελλάδα, π.χ., να ζητήσει δανεισμό από την ΕΚΤ χωρίς να πρέπει να ακολουθήσει το πρόγραμμα λιτότητας που ακολουθεί για να πείσει τις αγορές να τη δανείσουν;

Η άνοδος του χρέους και των ελλειμμάτων επίσης τους φοβίζει: Διότι, έστω μετά την κρίση, θα πρέπει να φορολογηθούν (και) τα μεγάλα εισοδήματα και οι επιχειρήσεις, επομένως θα πληγεί η κοινωνικο-πολιτική βάση του νεοφιλελευθερισμού, με την αλλαγή του μοντέλου διανομής του εισοδήματος.

Μία τέτοια παρέμβαση τρομάζει επίσης, γιατί δίνει ένα «κακό παράδειγμα» στους εργαζόμενους σήμερα: Γιατί να χρηματοδοτούνται οι τράπεζες για να παραμείνουν ιδιωτικές και όχι τα καταρρέοντα ασφαλιστικά συστήματα (από τις απώλειες των ασφαλιστικών ταμείων λόγω μείωσης της αξίας των τίτλων), ή τα συστήματα υγείας και παιδείας, γιατί να μην αυξηθούν τα επιδόματα ανεργίας και η διάρκειά τους;

Γι αυτό το λόγο η γλώσσα τους είναι ανάλογη με εκείνην του Hoover στη δεκαετία του 1930 στις ΗΠΑ (όταν προσπαθούσε να αποτρέψει το New Deal), όσο και αν προσπαθούν να την καλύψουν με δεκάριους για τη «ρύθμιση του ΧΠ συστήματος»: Πάνω από όλα «υγιής» κρατικός προϋπολογισμός!

Όμως, το ζήτημα της χρηματοδότησης των επισφαλώς εργαζόμενων δεν λύνεται με ρυθμίσεις που θα απαιτούν μεγαλύτερο επιτόκιο για να αντιμετωπιστεί ο μεγαλύτερος κίνδυνος που αντιπροσωπεύουν οι συνθήκες εργασίας τους. Το ζήτημα της χρηματοδότησης των δήμων, των πανεπιστημίων, των ασφαλιστικών ταμείων, των νοσοκομείων δεν λύνεται με αυστηρότερες συνθήκες χρηματοδότησής τους έτσι ώστε να μη δημιουργούνται συστημικοί κίνδυνοι, αλλά με πολιτικές που θα οργανώνουν μία οικονομία με κριτήριο τις ανάγκες, και όχι με πλαστικές εγχειρήσεις του νεοφιλελεύθερου υποδείγματος για την υπεράσπιση των κερδών.

Αυτό που προξενεί έκπληξη είναι η υποβάθμιση της σημασίας αυτής της πολιτικής στα λαλίστατα κατά τα άλλα ευρωπαϊκά και ελληνικά ΜΜΕ, η άρνησή τους να συγκρίνουν την τρέχουσα κρίση με την κρίση του 1929, η πλήρης αποσιώπηση της σημασίας ενός πανευρωπαϊκού μηχανισμού αλληλεγγύης. Διαπρύσιοι κήρυκες των δεινών των απελευθερωμένων αγορών μιλάνε μόνο για τον Μέγα Σαρκοζί που καταγγέλλει την «αρρυθμία των αγορών». Το παν είναι να αποσιωπηθούν οι συνέπειες της απόφασης της Ευρώπης, δηλαδή όλων των κυβερνήσεων: Ότι «διέξοδο» αποτελεί η εργασία λάστιχο, οι μισθοί φτώχειας, η εργασιακή ανασφάλεια, οι ιδιωτικοποιήσεις και η υπόσχεση του πιο επαχθούς δανεισμού στο μέλλον για την ικανοποίηση των αναγκών.

Αυτή η νεοφιλελεύθερη πολιτική μπορεί να ανατραπεί. Η συγκυρία παρέχει τη δυνατότητα να ακούσουν οι εργαζόμενοι τις προτάσεις της Αριστεράς για κοινωνικό έλεγχο του ΧΠ συστήματος και της οικονομίας, για παρεμβάσεις και λύσεις με βάση

την ελευθερία ικανοποίησης των ανθρώπινων αναγκών και όχι τον ψυχαναγκασμό του κέρδους.